NEEM HET VUUR MEE

Leïla Slimani

Neem het vuur mee

Uit het Frans vertaald
door Gertrud Maes

Wereldbibliotheek

De vertaalster ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands letterenfonds
dutch foundation
for literature

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt
door ondersteuning van Institut français NL en CNL

INSTITUT FRANÇAIS NL CNL

Tweede druk 2025

Oorspronkelijke titel *Le pays des autres. Troisième partie: J'emporterai le feu*
© 2025 Éditions Gallimard
© 2025 Nederlandse vertaling Gertrud Maes / Wereldbibliotheek
Motto op p. 7: Giuseppe Caccavale, *Fresques/Affreschi*, textes d'Erri De Luca et de Jean-Jacques Jolinon © Éditions Parenthèses, 2002, vertaling Gertrud Maes
Dichtregels op p. 320 Edmond Rostand, *Cyrano de Bergerac*, vertaling Erik Bindervoet, De Nieuwe Toneelbibliotheek, 2017.

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van
(delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.
All rights are reserved, including those for text and data mining,
AI training and similar technologies.

Omslagontwerp Studio Vonk & De Boer
Omslagbeeld privécollectie Leïla Slimani
Foto auteur © Getty Images
NUR 302
ISBN 9789028453951
ISBN 9789028453968 (e-book)
ISBN 9789028454187 (audiobook)
www.wereldbibliotheek.nl
Wereldbibliotheek maakt deel uit van Park Uitgevers

FSC
www.fsc.org
MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004472

Voor mijn zussen, May en Hin, de clan.
Voor Hakima, de beste vriendin die er bestaat.
Voor #Horslaloi

‘Als uw huis in brand stond, wat zou u dan meenemen?’
‘Ik zou het vuur meenemen.’

JEAN COCTEAU

‘Wie gelooft dat in ons de heimwee naar oorsprong zingt, heeft het mis; die is verloren gegaan, wie hem loslaat is verbannen, geschrapt uit het register van de burgerlijke stand, geschrapt van de lijst. Wij hebben geen rechten, geen rol, geen herinnering. En als wij naar die plaats van vertrek reizen, kunnen we geen enkele vorm van het werkwoord “terugkeren” gebruiken. Terugkeren, nee […]. Wie het Zuiden verlaat wordt er een deserteur.’

ERRI DE LUCA, in *Giuseppe Caccavale, Fresques/Affreschi*

Lijst van personages

Mathilde Belhaj, geboren in 1926 in de Elzas, ontmoet in 1944 Amine Belhaj, wanneer diens regiment in haar dorp is gelegerd. Ze trouwt met hem in 1945 en komt een jaar later naar hem toe, in Meknès, Marokko. Ze nemen hun intrek op een boerderij en Mathilde bevalt van twee kinderen, Aïcha en daarna Selim. Terwijl haar man keihard werkt om van de boerderij een bloeiend agrarisch bedrijf te maken, opent zij een kliniekje waar ze boeren uit de omgeving behandelt. Na haar aankomst in Marokko leert ze Arabisch en Berber, en ondanks de moeilijkheden en haar verzet tegen bepaalde tradities, vooral wat betreft de positie van de vrouwen, hecht ze zich aan dit land.

Amine Belhaj, geboren in 1917, als zoon van Kadour Belhaj, tolk in het koloniale leger, en van Mouilala. Hij erft het land van Kadour, maar besluit aan het begin van de Tweede Wereldoorlog dienst te nemen in een spahi-regiment. Samen met zijn adjudant Mourad wordt hij gevangengezet in een kamp in Duitsland, waaruit hij weet te ontsnappen. In 1944 ontmoet hij Mathilde en in 1945 trouwt hij met haar voor de kerk, in de Elzas. In de jaren vijftig, terwijl Marokko ten prooi is aan onlusten, wijdt hij zich stug aan de boerderij, waar hij een bloeiend agrarisch bedrijf van maakt. Met zijn passie voor agronomie en moderne technieken ontwikkelt hij nieuwe variëteiten citrus- en olijfbomen. Na jaren van tegenslag zorgt zijn samenwerking met Dragan Palosi ervoor dat hij eindelijk winst kan maken en deel wordt van de bourgeoisie van Meknès.

Aïcha Belhaj, geboren in 1947, is de dochter van Mathilde en Amine. Ze gaat naar school bij de nonnen, waar ze het heel goed doet. Eind 1960 gaat ze in Straatsburg medicijnen studeren, begin jaren zeventig komt ze terug en vestigt ze zich in Rabat, waar ze besluit zich te specialiseren in gynaecologie. Ze trouwt met Mehdi Daoud, briljant econoom en hoge ambtenaar.

Selim Belhaj, geboren in 1951, is de zoon van Mathilde en Amine. Hij wordt vertroeteld door Mathilde en gaat ook naar de koloniale school. In de zomer van 1968 sluit hij zich aan bij een hippiegemeenschap in Essaouira. Na een verblijf op Ibiza vestigt hij zich uiteindelijk in 1973 in New York en wordt fotograaf.

Selma Belhaj, geboren in 1937, is de zus van Amine, Omar en Jalil. Haar moeder adoreert haar, maar dit kind, een zuidelijke schoonheid, wordt door haar broers voortdurend in de gaten gehouden. Ze is een losbandige leerling, spijbelt regelmatig van school en in het voorjaar van 1955 ontmoet ze de jonge piloot Alain Crozières, van wie ze in verwachting raakt. Om een schandaal te voorkomen huwelijkt Amine haar uit aan zijn voormalige adjudant, Mourad. In 1956 schenkt ze het leven aan een meisje, Sabah. Aan het eind van de jaren zestig heeft ze een verhouding met haar neef Selim en komt haar echtgenoot Mourad om bij een ongeluk. Dan besluit ze in Rabat te gaan wonen.

Mehdi Daoud, geboren in 1945, in Fez, is de zoon van Mohamed Daoud, eenvoudig werknemer bij de Fransen, en Farida, een gewelddadige, aan morfine verslaafde vrouw. Hij blinkt uit op de koloniale school en slaagt als beste voor het vergelijkend examen van de Inspectie der Financiën. Dan gaat hij in Rabat wonen en keert hij zijn familie en kindertijd de rug toe. Hoewel hij in zijn jeugd heel links is, met de bijnaam Karl Marx, aan-

vaardt hij in het begin van de jaren zeventig uiteindelijk een functie op het ministerie van Industrie. In 1972 trouwt hij met Aïcha Belhaj.

Mia Daoud, geboren in 1974, is de oudste dochter van Mehdi en Aïcha.

PROLOOG

Op een nacht in november 2021 verloor ik mijn smaak en mijn reukvermogen. Er lag een vrouw in mijn bed te slapen. Ik likte haar schouder, duwde mijn neus in haar hals, bracht mijn gezicht naar haar vulva. Ze smaakte naar niets. De vrouw begon te bewegen. Ze trok me tegen zich aan, ze wilde vrijen, maar ik was doodsbang. Ik draaide haar de rug toe. Ik sloot mijn ogen en trok het laken over mijn gezicht. Ook het laken was geurloos.

De koorts kwam daarna. Als een malariapatiënt lag ik te rillen in mijn bed en niets leek me te kunnen opwarmen. Ik kon dekbedden en dekens stapelen wat ik wilde, ik bleef klappertanden. Dagen bleef ik in bed, alleen in mijn appartement. Niemand kwam me opzoeken en de telefoon nam ik niet op. De weinige mensen die me belden zullen gedacht hebben dat ik zat te schrijven. Ik hoestte veel, en op een nacht dacht ik dat ik doodging. Ik had het gevoel dat ik geen adem meer kreeg en tegen drie uur 's nachts overwoog ik 112 te bellen. Schaamte weerhield me. Schaamte om open te gaan doen, ze te ontvangen in een smoezelige pyjama, in een appartement dat niet was gelucht of schoongemaakt. Ik ben niet dood en de koorts zakte. Uiteindelijk belde ik degenen die berichtjes hadden ingesproken. Mijn uitgever. Mijn moeder. 'Wat is er toch aan de hand?' vroegen ze. Ik zei dat het niets was. Vermoeidheid, dat was het. Vermoeidheid.

In de dagen daarna probeerde ik weer aan het werk te gaan. Ik werd voor dag en dauw wakker en ging aan mijn tafel zitten. Ik wachtte. Voor een geopend Word-document kon ik uren blijven zitten zonder iets te doen. Ik kon me onmogelijk op mijn roman concentreren. Soms ademde ik diep in, gaf mezelf een klapje op

mijn wang en probeerde de draad van een hoofdstuk op te pakken. Maar al heel gauw dwaalde mijn geest af, ik dacht aan niets gerichts. Ik gleed van het ene beeld naar het andere, in mijn hersens vormden zich ruwe ideeën, die vervolgens als een zeepbel uit elkaar spatten. Het lukte me niet mijn gedachten te ordenen, of eigenlijk had ik helemaal geen gedachten. Ik herlas vijf, tien keer dezelfde opzet en onthield er niets van, alsof die was geschreven in een vreemde taal waar ik het alfabet van beheerste maar niet de woordenschat. Ik voelde me verloren, overwerkt.

Ik heb de gewoonte lijsten op te stellen, maar in die periode werd dat een ware obsessie. Op een groot notitieblok schreef ik de dingen die gedaan moesten worden. Ik wilde mijn geest helderder maken, het werk vergemakkelijken, maar het tegenovergestelde gebeurde. Ik staarde naar de lijst en begon te huilen. Ik wist niet waar ik moest beginnen, welk boek ik moest lezen, welk hoofdstuk schrijven, ik aarzelde tussen de was of het huishouden doen. Ik was niet in staat een beslissing te nemen en bleef hele dagen in bed liggen, tussen mijn vieze lakens. Ik ging niet langer naar de supermarkt, omdat ik voor elk schap verstarde, zonder te kunnen kiezen. Ik had het gevoel dat ik verdronk. Soms besefte ik dat er een hele dag was verstreken en ik er niet toe had kunnen komen mijn kleren uit te trekken en onder de douche te stappen.

Alles leek me onoverkomelijk. Ik keek urenlang naar series, met de luiken dicht en de telefoon uitgeschakeld. De plot, waar ik maar flarden van begreep, deed er weinig toe. Het doodde de tijd en bood afleiding tegen mijn angst. Ik rolde midden op de dag jointjes en at staand in de keuken smakeloze maaltijden, die ik overgoot met mosterd of tabasco. Ik had voortdurend een metalige smaak in mijn mond die me deed denken aan de vulva van sommige vrouwen. Vrouwen van wie ik de naam en het gezicht was vergeten. Ik sliep, maar mijn slaap was ook niet meer hetzelfde. Ik was tegelijkertijd verdoofd en onrustig, alsof ik opium had gerookt, en elke dag werd ik vermoeider wakker.

Ik vermeed het om naar buiten te gaan. Maar ik kon niet voorkomen dat er mensen bezorgd om me waren. Ik reageerde niet op berichtjes en ze bleven aandringen. Met kerst zwichtte ik. Het diner bij mijn zus Inès was een beproeving. Ik probeerde vrolijk te zijn. Ik dronk champagne, en even dacht ik echt dat ik blij was om daar te zijn, te kijken naar de kinderen die met hun handjes het cadeaupapier verscheurden en schreeuwden als ze een pop of een vrachtauto zagen. Toen voelde ik mezelf wegzakken. Alsof ik naar de bodem van een meer werd getrokken door een krokodil die me, voordat hij me opvrat, liet verrotten in het slib. Ik kon de gesprekken niet volgen, steeds liep ik achter bij wat de anderen zeiden, en de vragen die ze me stelden beantwoordde ik met een onnozele glimlach. Zo moet het zijn wanneer je heel oud bent. Je wordt in een leunstoel in de hoek van de kamer geparkeerd, het feest gaat door, er wordt gelachen, geruzied, en af en toe komt iemand het kwijl uit je mondhoeken vegen. Vermoeidheid, zei mijn moeder. Vermoeidheid, dat was het.

Ik sloot mezelf op. De buitenwereld bestond niet langer. Dat was geen onbekend gevoel. Vaak, tijdens het schrijven van een roman, zonder ik me op die manier af, thuis of in een huis buiten de stad, en verlies ik alle tijdsbesef. Ik schreef niet. De woorden ontbraken me. Ik zat als bevroren voor mijn pagina. Ik had al eerder blokkades en gebrek aan inspiratie gehad en aanvallen van woede en wanhoop beleefd. Maar deze keer was het anders. De woorden tolden in mijn hoofd, ik kon ze denken, ze kiezen, maar ik kreeg het niet voor elkaar ze op te schrijven of uit te spreken. Op een nacht werd ik met een schok wakker. Ik had een idee voor mijn roman. Van mijn nachtkastje greep ik een leeg vel papier en een pen en ik krabbelde invallen voor een scène neer. Mehdi in de gevangenis en een reep chocola. Toen ik de volgende ochtend wakker werd, zocht ik mijn aantekeningen. Het vel papier lag op de grond naast mijn bed. Ik bekeek het: wat ik had opgeschreven had geen enkele betekenis. Het

waren alleen maar halen en streepjes, die zelfs geen letters vormden. Ik begon te lachen. Ik was gek aan het worden.

In maart 2022 besloot ik een dokter te bellen. Ik kreeg een secretaresse aan de lijn, die praatte terwijl ze at. Ze opperde dagen en tijdstippen, en ik raakte in paniek. Ik begreep niets van wat ze zei, ik liet het haar herhalen. Het zweet parelde op mijn voorhoofd, ik had de indruk dat ze me kon zien en me zou gaan uitlachen. Ik brak het gesprek plompverloren af. Ik probeerde het nog een paar keer, en daarna lukte het me een afspraak te maken via internet, met een huisarts bij mij in de buurt. De praktijk bevond zich op de eerste verdieping van een pand in de rue d'Amsterdam. Ik had de code van de toegangsdeur op mijn hand geschreven en de hele weg hield ik mijn ogen gericht op mijn palm. Dat was het enige wat voor mij van belang was. Ik liep de trap op en duwde de deur, die op een kier stond, open. In de wachtkamer zaten drie mensen, hun mond en neus verborgen achter een masker. Ik ging tegen een muur zitten, rechts van de toiletten. Tegenover me staarde een vrouw met prachtige ogen naar een poster over de gevaren van roken. Ik had zin om haar masker omlaag te trekken, om te zien hoe ze eruitzag. Door de mensen te observeren was ik gaan beseffen dat ze altijd lelijker zijn dan jij je voorstelt. Mooie ogen zijn geen garantie.

Een vrouw van anderhalve meter lang kwam de spreekkamer uit, met een recept tegen haar borst gedrukt. Ik hoorde mijn naam. 'Mia Daoud?' Een boomlange man kwam door de gang aanlopen. Hij gebaarde me dat ik hem moest volgen en ik keek benauwd naar zijn brede rug en zijn enigszins groezelige doktersjas. Mijn moeder zou nooit zo'n jas hebben gedragen, met een gescheurde zak. Hij vroeg me te gaan zitten, nam zelf plaats achter zijn bureau. Hij wierp me vluchtige blikken toe en ik verbeeldde me dat er iets aan mij was wat hem stoorde. Hij noteerde mijn geboortedatum en mijn adres en vroeg naar mijn beroep.

'Schrijver.'

Hij wendde zijn ogen af van het scherm.

‘O ja, ik dacht al dat uw naam me iets zei. Hebt u niet een prijs gekregen?’

Ik knikte. Ik zweette in mijn donsjack, maar wilde het niet uitdoen.

‘Zo, en wat brengt u hier?’

Ik probeerde het hem uit te leggen. Ik herhaalde het woord ‘vermoeidheid’. Ik vertelde hem over mijn huilbuien in de supermarkt en over de dag dat ik me de code van mijn gebouw niet meer kon herinneren. Maar dat scheen hem niet te verontrusten. Het was zo iemand die denkt dat kunstenaars allemaal een beetje kierewiet zijn.

‘Bent u depressief?’

Ik ging hem niet tegenspreken. Ja, ik was depressief, maar niet in die mate om daardoor mijn geheugen en mijn oriënteringsvermogen te verliezen. Hij raadde me aan een afspraak te maken met een psycholoog die hij kende.

‘Hij is vlug en efficiënt. Hij verricht wonderen.’

De psycholoog hield spreekuur online, en op een maandagochtend zag ik zijn gezicht op het schermpje van mijn telefoon verschijnen. In de uren voor de afspraak overwoog ik meermaals om af te zeggen. Maar nu was ik er, liggend op mijn bed, en ik staarde naar het gezicht van een onbekende op het scherm. Ik had lang nagedacht over wat ik hem zou gaan vertellen, maar uiteindelijk zei ik weinig. Ik noemde mijn roman, mijn schrijfproblemen, de herinneringen die me ontschoten, de dood van mijn vader, en hij begon te knikken. ‘Ik onderbreek u even.’ Hij probeerde me iets uit te leggen over dissociatie en verdringing. Hij vergeleek me met van die vruchtjes die je soms op taarten ziet, van die kleine, ronde vruchtjes, waarvan ik niet op de naam kan komen. We moesten absoluut aan de slag. Hij klonk stellig. Ik maakte een afspraak voor de volgende week. Je moest van tevoren betalen, honderdveertig euro. Ik maakte het bedrag over, maar ik heb nooit meer ingelogd. Zijn nummer blokkeerde ik.

In die tijd keek ik naar een serie over een man die een hersentumor had. Ik was ervan overtuigd dat ik daar ook aan leed. De huisarts had een ernstige medische fout begaan. De psycholoog had er niets van begrepen. Ik praatte er aan de telefoon over met Hakim. Hij is mijn beste vriend, ik verberg niets voor hem, ik wist dat hij me niet zou uitlachen. Hij gaf me het nummer van een van zijn docenten neurologie toen hij in Parijs studeerde. 'Een briljant arts en een uitstekende docent.'

Ik mocht hem meteen. Zodra ik hem zag in de hal van het ziekenhuis, wist ik dat ik hem kon vertrouwen. Hij keek om zich heen als een kind dat ronddwaalt op een kermis. Dat heb ik vaak gemerkt bij briljante mensen, bij zeer scherpe geesten. Ze gedragen zich alsof ze verdwaald zijn, alsof ze tegelijkertijd hier en ergens anders zijn. Ik ging tegenover hem zitten. Zijn bureau stond vol in het licht en hij keek me strak aan. Zijn blik was mooi en ver weg, even blauw als de hemel bij mij thuis, en hij maakte een oprechte en menselijke indruk. Hij luisterde aandachtig naar me. Hij maakte aantekeningen, maar keek vaak op om me met zijn blauwe ogen aan te kijken. Zijn manier om me te laten merken dat ik hem interesseerde was bijzonder prettig. Af en toe herhaalde hij het laatste deel van mijn zinnen: 'er zijn zonder er te zijn', en sommige zinnen begon hij. Hij stelde me vragen.

'Gebruikt u drugs?'

Ik antwoordde dat ik af en toe een joint rookte. Hij keek niet op van zijn papier.

'Meer niet?'

Eigenlijk wilde ik hem niet de waarheid vertellen. Ik kende hem nog maar een paar minuten en toch raakte ik al overstuur bij het idee dat ik hem teleur zou stellen.

'Ik heb een paar jaar cocaïne gebruikt.'

'Dat doodt de neuronen. Weet u dat?'

Toen werkte hij een vragenlijst af. Hij wilde weten of ik me herinnerde wat ik de vorige dag had gegeten, wat ik op de tele-